

Verslag thematisch stadsgesprek: circulaire economie

11 januari 2024

Aanleiding

De gemeente werkt de omgevingsvisie bij. Onderdeel van de omgevingsvisie is richting geven aan de ontwikkeling naar een circulaire economie.

Doel stadsgesprek

Deelnemers informeren en in gesprek met de stad over de impact van circulaire economie.

Programma

Gastspreeker: Dr. Cees-Jan Pen, lector “De ondernemende regio” bij Fontys Hogeschool in Eindhoven en lid SER van Brabant. Hij houdt zich bezig met de bredere waarde van ruimte voor werken, duurzame werklocaties en vitale binnensteden. Het onderwerp van zijn betoog gaat over de circulaire economie in de stad en dan met name over de ruimtelijk-economische impact ervan en het ruimtegebruik van een stad in balans. Met de Hogeschool Arnhem-Nijmegen doet hij onderzoek naar de ontwikkeling van circulaire bedrijventerreinen.

Wethouders Noël Vergunst, Tobias van Elferen en John Brom worden geïnterviewd over de circulaire economie en hoe zij die voor zich zien in Nijmegen en de regio.

Twee deelsessies:

- Sessie 1.: Wat is er nodig om bedrijven circulair te laten ondernemen? Denk aan hoe we met afval- en reststromen omgaan, hoe en waar maken we weer grondstoffen van ons lokale afval en waar vindt dat plaats en wat is daarvoor nodig?
- Sessie 2.: Wat is er op stadsdeelniveau nodig voor een circulaire leefomgeving? Denk voor de inhoud aan onderwerpen als: repaircafés, renovatie en hergebruik van gebouwen en ruimte voor kringloopwinkels.

Plenair

Het beeld van circulair is heel hip, maar een circulaire hotspot is juist misschien veel meer industrieel. Hierdoor vaak een klassieke NIMBY: terwijl bedrijven echt nodig zijn voor de circulaire economie. We hebben ruimte nodig en moeten keuzes maken; we weten eigenlijk nog niet precies hoe groot de effecten zijn.

Niet alles kan binnen de bestaande bebouwde kom: nationale ruimtelijke ordening nodig. Daarbij moet ook aandacht zijn voor bedrijven. Ruimtelijke ordening is meer dan alleen woningnood. Wel moet je als gemeente bepalen op basis waarvan je bedrijven wel/niet toelaat op een terrein/bij functiemenging. Daarbij is het belangrijk dat het juiste bedrijf op de juiste plek komt. Bedrijventerreinen zijn cruciaal voor het klimaatakkoord (plat dak, vergroening, klimaatbuffer)

Sessies

Grondstoffen

Het is wenselijk om meer met hout te bouwen. Hout is oneindig te gebruiken en hergebruiken. Statiegeld kan ingezet worden voor meest vervuilende producten (batterijen en accu's bijv.). Het is wenselijk om traditionele aannemers met andere materialen te laten werken. Bij renovatie van je huis is er nog geen goede plek waar bouwstromen en materialendepots beschikbaar zijn.

(Voorwaarden voor) Transitie

De oude economie moet de nieuwe dragen (bestaande bedrijven kunnen de grootste stappen maken). Breng daarbij stromen in balans: ondersteun uitwisseling/verbinding in materiaalstromen tussen bedrijven. Geef ruimte voor experimenten en omdenken: stel niet zoveel eisen dat eigenlijk alleen traditioneel mogelijk is. Versterk samenwerking tussen bedrijven en onderwijs. We zijn een overzichtelijke stad: korte lijnen in de stad mogelijk, goed luisteren en overleggen in gesprekken is goed te organiseren. Sustainable Development Goals zijn voorwaardelijk: als er geen planeet is, is er ook geen samenleving en economie nodig. Hoe geven we ruimte aan CE terwijl we de andere doelen ook moeten behalen?

Bewustwording

Wij scheiden afvalstoffen al goed: nu nog benutten. Creëer transparantie over afvalstromen; praten over materiaalstromen geeft waarde. Leren kennen en herkennen van het nut van grondstoffen. Nieuwe woonwijk NDW21 als nieuwe buurt met circulaire woningen meer laten zien. Practice what you preach: geef het goede voorbeeld als overheid in eigen gebouwen en werken. Toon lef om te investeren, ook al is het duurder

Gebouwen

Ga uit van demontabele bouw en gebruik secundaire grondstoffen. Isoleren met biobased producten. Gebruik de Circulaire Impactladder van de GMR om te bepalen hoe circulair plannen zijn en hoeveel CO2 kan worden bespaard. Koester wat je hebt: ga niet uit van sloop, maar hergebruik en omvorming. Leg ruimte voor (circulaire) bedrijvigheid vast in nieuwe ontwikkelingen. Toekomstbestendig bouwen en vooruit denken: rekening houden qua geluidsdemping en isolatie zodat er makkelijker andere functies naast woningen kunnen bestaan. Kijk naar de natuur voor oplossingen.

Ruimte

Vraag naar ruimte kunnen we niet alleen in Nijmegen oplossen: kijk naar regio voor samenwerking in grondstoffenhubs. Voor korte ketens is ook in de stad ruimte voor agrarische bestemmingen nodig. Combineer functies en kijk goed naar werkgelegenheid ('zet de bril van wonen af'). Maak een omgekeerde transitie in niet- of slechtgemengde buurten; ontwikkel daar ruimte voor (ambachtelijke) bedrijven, start-ups en grondstoffenhubs.

Naast fysieke ruimte, is ook milieuruimte nodig. De overheid moet hier voorwaarden voor scheppen en hogere milieucategorieën clusteren op bedrijventerreinen als TPN-West

Gebruik onbenutte ruimte: er wonen steeds minder mensen in grote huizen. Actieve rol van overheid: woningen opnieuw inrichten voor meerdere gezinnen, faciliteren huursubsidie als meerdere mensen in één huis gaan wonen? Gebruik maken van lege garages.

Efficiënter ruimtegebruik: op bestaande constructies kunnen vaak meerdere lagen worden toegevoegd.

Onderwijs

Betrek en bind jongeren (bijv. TPN-West werkt samen met studenten van de HAN aan circulaire opdrachten). Circulariteit moet onderwezen worden: opleidingen voor alle beroepsgroepen zijn van cruciaal belang.

Wetgeving

Faciliteer gebruik van restproducten als grondstof. Bestaande wet- en regelgeving is te lineair; ook Nijmeegs grondbeleid. Bied kaders in het vergunningstelsel; maak het bedrijven mogelijk. Actievere grondpolitiek: grond is vaak van projectontwikkelaars die sturen op prijs. Gemeente kan ook sturen met omgevingsplannen.

Functiemenging

Plaats de maakindustrie dichtbij de stad, zodat praktisch opgeleiden niet ver hoeven reizen. Verdicht werkgelegenheid op bedrijventerreinen en verplaats grote dozen naar randen van de stad. Kunnen we bedrijven en bewoners koppelen en mengen? Kijk naar wat wél samen kan in plaats van niet.

We hebben de ruimte en het geld niet meer om mensen apart van elkaar en geluid te laten wonen: iedereen moet verantwoordelijk zijn en doen wat we kunnen. Zou zonde zijn als de gemeente iets niet doet als ze bang is voor conflict en overlast (balans tussen participatie en keuzes maken; daadkracht tonen).

Functiescheiding

Niet overal woningbouw willen toevoegen. Dit kan conflict geven door overlast van bedrijven. Bedrijventerrein echt apart houden. In het havengebied zou geen woningbouw moeten.

Gezondheid

Houtbouw zorgt voor een gezonder binnenklimaat in huis.

Lokaal / wijkniveau

Meer aandacht voor deeleconomie nodig op wijkniveau. Gemeente zou bedrijvigheid rondom hergebruik en recyclebedrijf moeten faciliteren in de wijken. Anders bouwen; bedrijvigheid onder woningen?

Dichtbij in de wijk zijn voorbeelden nodig van de circulaire economie. Kringlopen en repaircafés zijn voor buurten belangrijk, mensen zijn snel met korte termijn prioriteiten bezig. Repaircafé als interessante mix met het centrum, maar handiger in de wijken. Alleen businesscase is lastig; schaal ontbreekt om het economisch haalbaar te maken.

Plenaire afronding

- Soms moet je als gemeente gewoon doen en durven en blijven pionieren en dromen
- Niet CE maar circulaire samenleving; niet zomaar meer doen, maar met minder meer kunnen creëren
- Bewustwording is erg belangrijk en moet veel groter worden
- Durf ook naar nieuwe ketens te kijken
- Ondernemers zijn het best te overtuigen met werkende business cases van andere ondernemers en prijsprikkels
- Circulaire economie MOET: op korte termijn gezond leven en lange termijn óverleven